

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2015.gada 30. martā Nr. 1-6/4
Uz 2015.gada 24.februāra Nr.1-04/69-pav

Latvijas Republikas Satversmes tiesai
Jura Alunāna ielā 1, Rīgā, LV-1010

Par viedokli lietā Nr.2014-35-03

Tiesībsarga birojā ir saņemts Latvijas Republikas Satversmes tiesas tiesneša Alda Laviņa 2015.gada 20.februāra Lēmums par pieaicināto personu, ar kuru tiesībsargs atzīts par pieaicināto personu lietā Nr.2014-35-03 „Par Ministru kabineta 2009.gada 10.marta noteikumu Nr.221 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā” 54.¹ punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 105.pantam un Elektroenerģijas tirgus likuma 28.panta otrajai daļai” (turpmāk – lieta Nr. 2014-35-03). Vienlaikus Latvijas Republikas tiesībsargam (turpmāk – tiesībsargs) ir nosūtīta sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Windau” (turpmāk – Pieteicēja) konstitucionālās sūdzības par Latvijas Republikas Ministru kabineta (turpmāk – Ministru kabinets) 2009.gada 10.marta noteikumu Nr.221 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā” 54.¹ punkta neatbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 105.pantam un Elektroenerģijas tirgus likuma 28.panta otrajai daļai (turpmāk – Pieteikums) kopija bez pielikumiem, kā arī Latvijas Republikas Ministru kabineta Nr.18/TA-2848 Atbildes raksta lietā Nr.2014-35-03 (turpmāk – Atbildes raksts) kopija. Tiesībsargs ir uzaicināts rakstveidā izteikt viedokli par apstrīdētās normas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 105.pantam un Elektroenerģijas tirgus likuma 28.panta otrajai daļai un citiem jautājumiem, kuriem pēc tiesībsarga ieskata varētu būt nozīme lietā, kā arī iesniegt Latvijas Republikas Satversmes tiesai (turpmāk – Satversmes tiesa) tā rīcībā esošus dokumentus par šiem jautājumiem.

Ievērojot Tiesībsarga likumā noteikto tiesībsarga kompetenci, sniedzu viedokli par Pieteicējas iespējamā īpašuma tiesību aizskāruma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme)105.pantam un tiesiskās pašjāvības aizsardzību Satversmes 1.panta tvērumā.

[1] Ministru kabineta 2009.gada 10.marta noteikumu Nr.221 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā” (turpmāk – Noteikumi Nr.221) 54.¹ punktā (turpmāk – apstrīdētā norma) nostiprināts, ka šo noteikumu 53.1., 53.2. un 54.2. apakšpunktā un 7. pielikuma 4. piezīmē norādītais regulatora apstiprinātais dabasgāzes tirdzniecības gala tarifs bez pievienotās vērtības nodokļa atbilstoši dabasgāzes faktiskajai siltumspējai (EUR/tūkst. n.m³) nepārsniedz summu, kas aprēķināta, ja dabasgāzes tirdzniecības cena ir 277,46 EUR/tūkst. n.m³. Apstrīdētā norma pieņemta ar Ministru kabineta 2014.gada 22.aprīļa noteikumiem Nr.208 „Grozījums Ministru kabineta 2009.gada 10.marta noteikumos Nr.221 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā”” (turpmāk – Noteikumi Nr.208) un stājās spēkā 2014.gada 1.maijā.

[1.1] Pieteicēja norāda, ka apstrīdētā norma neatbilst ne Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 105. pantā noteiktajām tiesībām uz īpašumu un no Satversmes 1. panta izrietošajam tiesiskās paļāvības principam, ne arī Elektroenerģijas tirgus likuma 28.panta otrajai daļai.

[1.2] Pieteicēja nodarbojas ar elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanu koģenerācijas elektrostacijā, izmantojot dabasgāzi¹. Apstrīdētā norma izmainot līdz šim pastāvējušo formulu, pēc kuras tiek aprēķināta elektroenerģijas cena, kas tiek maksāta koģenerācijas elektrostacijām par obligātā iepirkuma (turpmāk – OI) ietvaros saražoto elektroenerģiju. Pirms apstrīdētās normas spēkā stāšanās elektroenerģijas OI cena mainījās tieši proporcionāli dabasgāzes cenai un tās tirgus svārstībām. Arī Pieteicējas koģenerācijas elektrostācijas ražošanas izmaksas ir tieši proporcionālas dabasgāzes cenai, proti, pieaugot dabasgāzes cenai, pieaug arī siltumenerģijas un elektroenerģijas ražošanas izmaksas². Pieteicēja norāda, ka tādējādi ar apstrīdēto normu, elektroenerģijas OI cenas formulā nofiksējot maksimālo dabasgāzes cenu, tiek panākts, ka pieaugot dabasgāzes cenai, Pieteicējas ienākumi par saražoto elektroenerģiju nepieaugs, tādējādi visu dabasgāzes izmaksu palielinājumu Pieteicēja būs spiesta segt no ienākumiem no siltumenerģijas pārdošanas.³

[2] Satversmes 1. pantā definēts, ka *Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika. Satversmes tiesas praksē ir nostiprināta atziņa, ka no šajā pantā ietvertā demokrātiskās republikas jēdziena izriet valsts pienākums savā darbībā ievērot tiesiskas valsts pamatprincipus, tostarp tiesiskās paļāvības principu⁴ un tiesiskās noteiktības principu⁵. Tiesiskās noteiktības princips pēc būtības tiek aptverts ar tiesiskās paļāvības principu tā plašākā izpratnē.*⁶

Satversmes tiesa ir secinājusi, ka *tiesisku paļāvību personai var radīt gan administratīvais akts, gan tiesību norma, gan atsevišķos gadījumos arī citāda valsts institūciju rīcība ar pietiekami augstu noteiktības pakāpi. Ja persona kādas tiesības jau ir ieguvusi, proti, ja tiesību norma tai jau ir piemērota, tad personas paļāvība uz šo tiesību saglabāšanu ir īpaši augsta un valsts iespējas šādu paļāvību aizskart ir aprobežotas ar stingrākiem kritērijiem.*⁷

¹ sk. Pieteikuma 1.punktu.

² sk. Pieteikuma 27.punktu.

³ sk. Pieteikuma 29.punktu.

⁴ Satversmes tiesas 1998. gada 10. jūnija sprieduma lietā Nr. 04-03(98).

⁵ Satversmes tiesas 2004. gada 25. oktobra sprieduma lietā 2004-03-01 8. punkts.

⁶ Satversmes tiesas 2010.gada 19.jūnija sprieduma lietā Nr.2010-02-01 4.punkts.

⁷ Satversmes tiesas 2009. gada 26. novembra sprieduma lietā Nr. 2009-08-01 24. punkts.

Atbilstoši tiesiskās paļāvības principam valsts iestādēm savā darbībā jābūt konsekventām attiecībā uz to izdotajiem normatīvajiem aktiem un jāievēro tiesiskā paļāvība, kas personām varētu rasties saskaņā ar konkrētu tiesību normu⁸. Tomēr tiesiskās paļāvības princips neizslēdz valsts iespēju grozīt pastāvošo tiesisko regulējumu. Grozot tiesisko regulējumu, valstij ir jāņem vērā tās tiesības, uz kuru saglabāšanu vai īstenošanu personai var būt izveidojusies paļāvība. Tiesiskās paļāvības princips prasa, lai valsts, mainot normatīvo regulējumu, ievērotu saprātīgu līdzsvaru starp personas paļāvību un tām interesēm, kuru nodrošināšanas labad regulējums tiek mainīts⁹.

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka *tiesiskās paļāvības aizsardzība nevar būt absolūta un sabiedrībai nozīmīgu interešu aizskārums novēršanai būtu dodama prioritāte salīdzinājumā ar tiesiskās paļāvības aizsardzību. Konstatējot būtiskus sabiedrības interešu aizskārumus, valsts institūcijām ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums rīkoties¹⁰. Līdz ar to jāsamēro divu pretēju interešu – atsevišķu personu tiesiskās paļāvības aizsardzība, no vienas puses, un nepieciešamība konkrēto regulējumu grozīt sabiedrības interesēs, no otras puses – nozīmīgums, lai secinātu, vai ir ievērots saprātīgs līdzsvars.¹¹*

Pieteicējai ir piešķirtas tiesības pārdot tās koģenerācijas stacijā saražoto elektroenerģiju OI ietvaros ar Latvijas Republikas Ekonomikas ministrijas 2007.gada 21.augusta lēmumu Nr.8400-09-284¹², pamatojoties uz Elektroenerģijas tirgus likuma 28.pantu. Kārtību, kādā nosaka cenu par kādu tirgotājs iepērk koģenerācijas procesā saražoto elektroenerģiju, nosaka Noteikumi Nr.221. Līdz apstrīdētās normas pieņemšanai Pieteicēja varēja rēķināties, ka pārdos koģenerācijā saražoto elektroenerģiju OI par cenu, kas ir tieši proporcionāla dabasgāzes cenai.

Līdz ar to ir secināms, ka Pieteicējai varēja izveidoties tiesiskā paļāvība, prognozējot savus ienākumus un peļņu.

Izvērtējot kādas tiesību normas atbilstību Satversmes 1.pantā noteiktajiem tiesiskās valsts principiem, jāņem vērā tas, ka šo principu izpaušme dažādās tiesību jomās var atšķirties¹³.

Satversmes tiesa ir noteikusi, *ja lietā apstrīdēta tiesību normas atbilstība gan tiesiskās paļāvības principam, gan arī Satversmes 105.pantam, apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 1.pantam jāvērtē kopsakarā ar Satversmes 105.pantu.¹⁴*

Tādējādi konkrētajā lietā apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 1.pantā ietvertajam tiesiskās paļāvības principam tiek vērtēta kopsakarā ar Satversmes 105.pantu.

[3] Satversmes 105.pantā definēts, ka *ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām*

⁸ Satversmes tiesas 2002. gada 19. marta sprieduma lietā Nr. 2001-12-01 Secinājumu daļas 3.2. punkts.

⁹ Satversmes tiesas 2010. gada 15. marta sprieduma lietā 2009-44-01 15. punkts.

¹⁰ Satversmes tiesas 2004. gada 9. marta sprieduma lietā Nr. 2003-16-05 Secinājumu daļas 2. punkts un 2009. gada 6. jūlija sprieduma lietā Nr. 2008-38-03 13. punkts.

¹¹ Satversmes tiesas 2009. gada 26. novembra sprieduma lietā Nr. 2009-08-01 25. punkts un Satversmes tiesas 2012.gada 6.decembra sprieduma lietā Nr.2012-01-01 15.punkts.

¹² sk. Pieteikuma 2.punktu un Pieteikuma 2.pielikumu.

¹³ Satversmes tiesas 2006. gada 8. novembra sprieduma lietā Nr. 2006-04-01 15.2. un 15.3. punkts.

¹⁴ Satversmes tiesas 2010. gada 6. decembra sprieduma lietā Nr. 2010-25-01 4. punkts.

pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību.

[3.1] Analizējot Pieteicējas konstitucionālo sūdzību pēc būtības, ir secināms, ka Pieteicēja uzskata, ka ar apstrīdēto normu tiek aizskartas tās īpašuma tiesības tajā gadījumā, kad, dabasgāzes tirdzniecības cenai pārsniedz 277 EUR/tūkst.n.m³ sliekšni, Pieteicēja zaudē tiesības pārdot koģenerācijas elektrostacijā saražoto elektroenerģiju OI ietvaros par cenu, kas būtu aprēķināta, ievērojot dabasgāzes tirdzniecības cenas pieaugumu. Taču apstrīdētā norma neliedz Pieteicējai, ņemot vērā koģenerācijas stacijas darbības specifiku – ražot vienlaicīgi gan elektroenerģiju, gan siltumenerģiju¹⁵, pārnest ražošanas izdevumu segšanu uz siltumenerģijas tarifu, paaugstinot to proporcionāli paaugstinoties apstrīdētajā normā fiksētajai dabasgāzes tirdzniecības cenai. No apstrīdētās normas spēkā stāšanās līdz Pieteikuma iesniegšanai Pieteicējai piemērojamā diferencētā dabasgāzes cena ir pieaugusi vairāk nekā par 4%, no kā varētu secināt, ka Pieteicējas prognozētā peļņa norādītajā laika periodā ir attiecīgi samazinājusies¹⁶, jo Regulatora 2014.gada 20.augusta padomes lēmums Nr.218 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Windau” koģenerācijas stacijā saražotās siltumenerģijas tarifiem”¹⁷ (turpmāk – Lēmums Nr.218), ar ko ir apstiprināti Pieteicējas koģenerācijas stacijā saražotās siltumenerģijas tarifi (bez pievienotās vērtības nodokļa) pie dabasgāzes diferencētajiem tirdzniecības gala tarifiem atkarībā no dabasgāzes tirdzniecības cenas no 135,17 EUR/tūkst.n.m³ līdz 498,00 EUR/tūkst.n.m³, stājās spēkā 2014.gada 1.oktobrī, un, tos apstiprinot, ir ņemta vērā apstrīdētā norma. Tā kā, aprēķinot siltumenerģijas tarifus saskaņā ar 2010.gada 11.jūnija Regulatora Padomes lēmumu Nr.1/10 „Koģenerācijas tarifu aprēķināšanas metodika” (turpmāk – Metodika) nav ievērota apstrīdētā norma, ir pamats uzskatīt, ka laika sprīdī no 2014.gada jūlijā¹⁸ līdz Lēmuma Nr.218, kurā apstiprināts, ka visas izmaksas, kas netiek gūtas elektroenerģijas realizācijā, tiek ietvertas siltumenerģijas tarifā, spēkā stāšanās dienai, Pieteicējai nebija iespējas segt ražošanas izmaksas ne ar elektroenerģijas realizāciju OI, ne ar siltumenerģijas tarifu piemērošanu. Īpašuma tiesību ierobežošanas būtiskumu būtu iespējams noteikt, veicot matemātiskus aprēķinus par 2014.gada jūlijā, augustā un septembrī saražoto elektroenerģiju, nesāņemtajiem ienākumiem no OI attiecīgajā laika periodā un ražošanas izmaksām koģenerācijas stacijā.

[3.2] Ievērojot Pieteicējas norādīto, ka gadījumā, ja dabasgāzes cena pieaugs un apstrīdētās normas darbības rezultātā Pieteicēja vairs nevarēs realizēt saražoto elektroenerģiju sabiedrībai ar ierobežotu atbildību „Bauskas siltums” un būs spiesta pārtraukt savas koģenerācijas stacijas darbību un ciest būtiskus zaudējumus sakarā ar neatgūtām investīcijām un negūtu peļņu¹⁹, ir secināms, ka Pieteicējas īpašuma tiesības tiks aizskartas un ierobežotas. Papildus ir norādāms, ka pie šādiem konkrētiem apstākļiem²⁰ Pieteicējas pamattiesības varētu ierobežot Enerģētikas likuma 49.panta otrā daļa, kurā nostiprināts, ka sistēmas operators, slēdzot līgumus par siltumenerģijas iepirkšanu no ražotājiem vai arī atsakoties tos slēgt, vadās no konkrētajā normā nosauktiem ekonomiskā pakāpeniskuma principa kritērijiem. Konkrētajā lietā Pieteicēja

¹⁵ Elektroenerģijas tirgus likuma 1.panta pirmās daļas 12.apakšpunktu ir tehnoloģiskais process, kurā lietderīgai izmantošanai vienlaikus ražo elektroenerģiju un siltumenerģiju.

¹⁶ sk. Pieteikuma 37.punktu.

¹⁷ Sk.: <http://www.sprk.gov.lv/uploads/doc/LemumsN218D20082014.pdf>

¹⁸ Dabasgāzes tirdzniecības cena, sākot no 2014.gada jūlijā pārsniedza 277 EUR/tūkst.n.m³//Pieejams:

<http://lg.lv/?id=139&lang=lat>

¹⁹ sk. Pieteikuma 34.punktu.

²⁰ sk. Pieteikuma 30.punktu.

nav apstrīdējusi kā neatbilstošu Satversmes 105.pantam Enerģētikas likuma 49.panta otro daļu.

[3.3] Atbildes rakstā²¹ un Noteikumu Nr.208 anotācijā norādīto dabasgāzes tirdzniecības cenas robežvērtības apmēra ekonomisko pamatojumu un ekonomisko pamatojumu par dabasgāzes tirdzniecības cenas robežvērtības noteikšanas ietekmi uz Pieteicējas komercdarbību²² tiesībsargs nevar izvērtēt, jo tā rīcībā nav attiecīgās jomas ekspertu, turklāt tas ir ekonomikas un finanšu, nevis tiesību jautājums.

[3.4] Vienlaikus ir norādāms, ka 2015.gada 10.martā publicēts akciju sabiedrības „Latvijas Gāze” paziņojums²³ Latvijas Republikas oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis”, ka dabasgāzes tirdzniecības cena martā ir 256,12 EUR/tūkst.n.m³, kā arī Regulators norāda, ka gadījumā, ja piepildīsies akciju sabiedrības „Latvijas gāze” izteiktās prognozes, tad turpmāks siltumenerģijas tarifu samazinājums gaidāms maijā, un saskaņā ar šī brīža datiem, tiek prognozēts, ka dabasgāzes cena aprīlī būs 256,12 tūkst.n.m³, savukārt maijā – 249,00 tūkst.n.m³.²⁴ Līdz ar to tiesībsargs secina, ka izteiktā dabasgāzes tirdzniecības cenas prognoze ir ievērojami zemāka nekā Pieteicējas prognozēs norādītais par iespējamo dabasgāzes tirdzniecības cenu (sk. Pieteikuma 30.punktu). Tas nozīmē, ka apstrīdētā norma šobrīd neliedz Pieteicējai gūt peļņu no koģenerācijas stacijas darbības. Turklāt saskaņā Metodikas 5.punktā noteikto *komersants, kas ražošanas procesā izmanto dabasgāzi, iesniedzot Regulatoram tarifu projektu, aprēķinā izmanto tarifu projekta iesniegšanas brīdī piemērojamo dabasgāzes tirdzniecības gala tarifu. Ja komersants iesniedz apstiprināšanai tarifus, aprēķinātus pie vairākiem apstiprinājumiem dabasgāzes tirdzniecības gala tarifiem, kas atbilst dažādām dabasgāzes tirdzniecības cenām, tarifu projekta aprēķinā izmanto trīsdesmit dabasgāzes tirdzniecības cenas virs un trīsdesmit dabasgāzes tirdzniecības cenas zem piemērojamās dabasgāzes tirdzniecības cenas tarifu projekta iesniegšanas brīdī.* Tas nozīmē, ka pie attiecīgās dabasgāzes tirdzniecības cenas tiek piemērots attiecīgs siltumenerģijas tarifs, kuru apstiprinot tiek ņemta vērā apstrīdētā norma.

[3.5] Taču Satversmes tiesa ir norādījusi, ka *īpašuma tiesības ietver sevī arī tiesības gūt no lietas visus iespējamus labumus, tas ir, ienākumus un augļus*²⁵. Ja *īpašnieks nevar savu lietu brīvi lietot, (...), viņa tiesības uz īpašumu ir ierobežotas*²⁶.

Tādējādi ir uzskatāms, ka Pieteicēja īpašuma tiesības ir ierobežotas.

[4] Tiesībsargam, analizējot jebkuras tiesību normas konstitucionalitāti, ir pienākums ņemt vērā un objektīvi izvērtēt attiecīgās normas atbilstību starptautiskajā un Latvijas nacionālajās tiesību doktrīnā atzītiem cilvēktiesību standartiem. Šajā sakarā jāņem vērā, ka cilvēktiesību standarti pieļauj un noteiktos gadījumos atzīst par nepieciešamiem cilvēktiesību ierobežojumus, ja tie ir noteikti leģitīma mērķa labad un samērīgi. Tiesībsarga darbā nav pieļaujama vienpusēja jautājumu izvērtēšana.

Satversmes tiesas spriedumos ir nostiprināta atziņa, ka tiesības uz īpašumu demokrātiskā un tiesiskā valstī nav absolūtas. Īpašuma tiesības var ierobežot, bet ir jāpārbauda, vai ierobežojums ir attaisnojams, proti, vai:

²¹ sk. Atbildes raksta 12.punktu.

²² Sk. Atbildes raksta 7.punktu.

²³ Sk.: <https://www.vestnesis.lv/op/2015/49.DA2>

²⁴ Regulators: arī martā samazinās siltuma tarifi; straujāks samazinājums tiek prognozēts arī turpmāk.//Pieejams: <http://www.sprk.gov.lv/jaunums/regulators-ari-marta-samazinas-siltuma-tarifi-straujaks-samazinajums-tiek-prognozets-ari-turpmak>

²⁵ Satversmes tiesas 2002. gada 20. maija spriedumu lietā Nr. 2002-01-03.

²⁶ Satversmes tiesas 2006.gada 8.marta sprieduma lietā Nr.2005-16-01 10.punkts.

- 1) tas ir noteikts ar likumu;
- 2) tam ir leģitīms mērķis;
- 3) tas ir samērīgs²⁷.

[4.1] Vērtējot, vai apstrīdētā norma ir noteikta ar likuma, tiesībsargs konstatē, ka apstrīdēto normu saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 28. panta otro daļu izdevis Ministru kabinets. Taču Pieteicēja uzskata, ka Ministru kabinets ir pārkāpis Elektroenerģijas tirgus likumā noteiktā pilnvarojuma robežas²⁸. Vienlaikus ir norādāms, ka Pieteicēja nav apstrīdējusi apstrīdēto normu kā neatbilstošu Satversmes 64.pantam. Elektroenerģijas tirgus likuma 28.panta otrajā daļā noteikts, ka Ministru kabinets cita starpā nosaka *elektroenerģijas cenas noteikšanas kārtību atkarībā no koģenerācijas stacijas elektriskās jaudas un izmantojamā kurināmā, obligātā iepirkuma izmaksu segšanas kārtību*.

Saskaņā ar Ministra kabineta iekārtas likuma 31.panta pirmās daļas 1.apakšpunktu Ministru kabinets var izdot ārējus normatīvos aktus gadījumā, ja likums Ministru kabinetu tam īpaši pilnvarojis. Pilnvarojumā norāda tā galvenos satura virzienus.

Tiesībsargs nekonstatē Elektroenerģijas tirgus likumā noteiktā deleģējuma pārsniegšanu, jo saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likumu Ministru Kabinets ir noteikts deleģējums attiecībā uz OI maksu un īstenošanas kārtību, un tieši to valdība realizē, izdodot apstrīdēto normu.

Attiecībā uz Pieteicējas norādīto, ka, pieņemot apstrīdētās normas, nav ievērota lietu virzības kārtība Ministru kabinetā²⁹, ir norādāms, ka, atbilstoši Ministru kabineta iekārtas likuma 27.panta otrajai daļai, Ministru kabinetā izskatāmo dokumentu veidus, iesniegšanas un saskaņošanas kārtību, virzību, Ministru kabineta un Ministru kabineta komiteju sēžu, kā arī valsts sekretāru sanāksmju sagatavošanas un norises kārtību un citus Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības jautājumus reglamentē Ministru kabineta kārtības rullis. Ministru kabineta kārtības ruļļa 116.punktā noteikts, ka izņēmuma gadījumā, ja saistībā ar valstij nelabvēlīgu seku iestāšanās jautājumu nepieciešams risināt nekavējoties, Ministru prezidents pēc savas iniciatīvas vai pēc Ministru kabineta locekļa lūguma var pasludināt jautājumu par Ministru kabineta lietu, nosakot projekta saskaņošanas kārtību. Par Ministru kabineta lietu nevar pasludināt plānošanas dokumenta projektu.

Noteikumu Nr.208 projekta (TA – 798) iesniedzējs ir ekonomikas ministrs. Noteikumu Nr.208 projekts (TA – 798) iesniegts papildus izskatīšanai Ministru kabineta sēdē un ar Ministru kabineta 2014.gada 22.aprīļa sēdes protokola Nr.24 29§ ir nolemts to pieņemt izskatīšanai un nodot Valsts kancelejai sagatavot projektu parakstīšanai. Saskaņā ar Ministru kabineta kārtības rulli Ministru kabineta lieta var netikt izsludināta Valsts sekretāru sanāksmē. Līdz ar to Noteikumu Nr.208 projekta (TA – 798) izskatīšana steidzamības kārtībā notikusi atbilstoši Ministru kabineta iekārtas likuma un Ministru kabineta kārtības ruļļa prasībām.

Līdz ar to ir atzīstams, ka **ierobežojums noteikts ar likumu un vienlīdz atzīstams, ka apstrīdētā norma nav pretrunā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 28. panta otro daļu.**

²⁷ sk., piem., Satversmes tiesas 2002. gada 20. maija sprieduma lietā Nr. 2002-01-03 secinājumu daļu.

²⁸ sk. Pieteikuma 74.punktu.

²⁹ sk. Pieteikuma 56.punktu.

Vienlaikus ir akcentējams, ka tiesības tikt uzklautam un izteikt savu viedokli, it īpaši ierobežojošu pasākumu gadījumā, ir būtiska labas pārvaldības principa sastāvdaļa. Lai arī Noteikumu Nr.208 projekts (TA – 798) ir ticis saskaņots ar Latvijas Republikas Finanšu un Tieslietu ministriju, nozares pārstāvju uzklautšana sniegtu vispusēju un kvalitatīvu apstrīdēto normu analīzi. No tiesībsargam pieejamiem materiāliem, tiesībsargs nav guvis pārliecību par konsultācijām ar nozares pārstāvjiem, taču Noteikumu Nr.208 anotācijā³⁰ ir sniegta atsauce uz sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Ekodoma” 2013. gadā veikto pētījumu „Elektroenerģijas, kas ražota no atjaunojamiem energoresursiem un koģenerācijā, atbalsta izvērtējums un priekšlikumi atbalsta uzlabošanai” (turpmāk – Pētījums), ko ir izstrādājuši nozares speciālisti. Minētais labas pārvaldības principa pārkāpums būtu uzskatāms par būtisku, ja, to nepieļaujot, netiktu pieņemts tāds pats lēmums. Šoreiz tiesībsargam nav iespējas pārliecināties, ka, uzklautot Pieteicēju, tiktu pieņemta citāda satura tiesību norma.

[4.2] *Ikvienu pamattiesību ierobežojuma pamatā ir jābūt apstākļiem un argumentiem, kādēļ tas vajadzīgs, proti, ierobežojums tiek noteikts svarīgu interešu – leģitīma mērķa – labad*³¹.

Tiesībsargs konstatē, ka mērķis, kura dēļ ir pieņemta apstrīdētā norma, ir noteikts Enerģētikas tirgus likuma 2.panta 2.punktā - *nodrošināt, lai visiem elektroenerģijas lietotājiem, ievērojot normatīvo aktu prasības, visefektīvākajā iespējamajā veidā par pamatotām cenām tiktu droši un kvalitatīvi piegādāta elektroenerģija*, minētā panta 4.punktā - *veicināt elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamus energoresursus*, kā arī minētā panta 5.punktā - *veicināt valsts enerģētisko neatkarību, nodrošinot dažādus elektroenerģijas ražošanai nepieciešamo energoresursu piegādātājus*.

Pieteicēja atzīst, ka apstrīdētās normas leģitīmais mērķis ir aizsargāt sabiedrības labklājību, ierobežojot iespējamās elektroenerģijas kopējās cenas pieaugumu, piesaistot cenu fiksētai dabasgāzes tirdzniecības cenai uz apstrīdētās normas pieņemšanas brīdi 277,46 EUR/tūkst.n.m³³².

Noteikumu Nr.208 anotācijā³³ norādīts, ka nepieciešams ieviest tādas politikas izmaiņas, kas nodrošinātu, ka Latvijā efektīvi apgūst atjaunojamo energoresursu (turpmāk – AER) potenciālu un ražo elektroenerģiju koģenerācijā, kā arī vienlaikus nodrošina ekonomikas attīstību un novērš iedzīvotāju dzīves līmeņa pasliktināšanos.

Vienlaikus, analizējot apstrīdētās normas mērķi, tiesībsargs konstatē, ka, nenosakot fiksētu dabasgāzes tirdzniecības cenu, aprēķinot OI cenu, saglabājas atkarība no importējamiem energoresursiem, kas dabasgāzes gadījumā nozīmē 100% atkarību no viena piegādātāja, kas neveicina valsts enerģētisko neatkarību un atjaunojamo energoresursu attīstību.

Papildus norādāms, ka saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 23. aprīļa Direktīvu 2009/28/EK par atjaunojamo energoresursu izmantošanas

³⁰ Ministru kabineta noteikumu projekta „Grozījumi Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumos Nr.221 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija)// Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40320524>

³¹ Satversmes tiesas 2005. gada 22. decembra sprieduma lietā Nr. 2005-19-01 9. punktu un 2010. gada 27. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-12-03 14. punkts.

³² sk. Pieteikuma 76.punktu.

³³ Ministru kabineta noteikumu projekta „Grozījumi Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumos Nr.221 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija)// Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40320524>

veicināšanu un ar ko groza un sekojoši atceļ Direktīvas 2001/77/EK un 2003/30/EK³⁴ Eiropas Savienības dalībvalstīm līdz 2020. gadam ir jāsasniedz valstu obligātie mērķi no atjaunojamajiem energoresursiem saražotas enerģijas kopējā īpatsvara sasniegšanai elektroenerģijas bruto galapatēriņā. Minētajā direktīvā ir noteikts sasniedzamais mērķis, bet šī mērķa sasniegšanai izmantojamo līdzekļu izvēle ir atstāta dalībvalstu ziņā. Saskaņā ar šīs direktīvas I pielikumu „Valstu vispārējie mērķi no atjaunojamajiem energoresursiem saražotas enerģijas īpatsvaram 2020. gada bruto enerģijas galapatēriņā” ir ticis paredzēts, ka Latvijas Republikas mērķis būs 40 %.

No minētā ir secināms, ka **apstrīdētajai nomai ir legītīms mērķis – sabiedrības labklājība un citu personu aizsardzība, kas izpaužas kā elektroenerģijas kopējās cenas pieauguma ierobežošana, tautsaimniecības konkurētspējas sekmēšana un atjaunojamo energoresursu efektīva apgūšana.**

[4.3] Īpašuma tiesību ierobežojuma samērīgums tiek vērtēts vienlaikus, vērtējot tiesiskās paļāvības principa pārkāpumu.

Lai secinātu, vai ir ievērots samērīguma princips, jānoskaidro:

- 1) *vai likumdevēja izraudzītie līdzekļi ir piemēroti legītīmā mērķa sasniegšanai;*
- 2) *vai šāda rīcība ir nepieciešama, proti, vai mērķi nevar sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem un*
- 3) *vai likumdevēja rīcība ir atbilstoša, proti, vai labums, ko iegūs sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu.*

Ja tiek atzīts, ka tiesību norma neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, tad tā neatbilst samērīguma principam un ir prettiesiska³⁵.

[4.3.1] Analizējot, vai apstrīdētā norma ir piemērota legītīmā mērķa sasniegšanai, ir norādāms, ka, saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 30.panta trešo daļu OI izmaksas sedz visi Latvijas elektroenerģijas galalietotāji proporcionāli savam elektroenerģijas patēriņam, kompensējot publiskajam tirgotājam iepirkuma izdevumus. Līdz ar to, ar apstrīdēto normu ierobežojot vienu no OI ietekmējošiem faktoriem – dabasgāzes cenu, tiek ierobežots OI komponentes neprognozējams pieaugums.

Pie kam jānorāda, ka Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 11. februāra Direktīva 2004/8/EK par tādas koģenerācijas veicināšanu, kas balstīta uz lietderīgā siltuma pieprasījumu iekšējā enerģijas tirgū, ar ko groza Direktīvu 92/42/EKK³⁶ (turpmāk – Direktīva 2004/8/EK)³⁷ preambulas 32.apsvērumā izteikts, ka *saskaņā ar subsidiaritātes un proporcionālītātes principiem, kas izklāstīti Līguma 5. pantā, Kopienas līmenī jāievieš vispārēji pamatprincipi koģenerācijas veicināšanai iekšējā enerģijas tirgū, taču to īstenošana jāatstāj dalībvalstu ziņā, tādējādi ļaujot katrai dalībvalstij pašai izvēlēties to režīmu, kas vislabāk atbilst tās konkrētajai situācijai. Šī direktīva nepārsniedz minēto mērķu sasniegšanai vajadzīgo minimumu un to, kas ir vajadzīgs šim nolūkam.*

Līdz ar to apstrīdētā norma ir piemērota legītīmā mērķa sasniegšanai.

[4.3.2] Vērtējot, vai konkrētajā situācijā ir pastāvējuši saudzējošāki līdzekļi Pieteicējas īpašuma tiesību ierobežošanai, ir jāņem vērā, ka Satversmes tiesa ir

³⁴ OV L 140, 16. lpp.

³⁵ Satversmes tiesas 2002. gada 19. marta sprieduma lietā Nr. 2001-12-01 secinājumu daļas 3.1. punkts.

³⁶ OV L 52, 50. lpp.

³⁷ uz ko Pieteikuma 83.punktā atsaucās arī Pieteicēja.

norādījusi, ka *saudzējošāks līdzeklis ir nevis jebkurš cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru var sasniegt leģitīmo mērķi tādā pašā kvalitātē*³⁸.

Ekonomikas ministrijas informatīvajā ziņojumā „Komplekss risinājums elektroenerģijas tirgus problemātikai” norādīts, ka OI būtiski ietekmē sasaiste ar dabasgāzes cenu, jo pieaugot dabasgāzes cenai, pieaug arī OI komponentes maksājumi. Turpretim pieaugot elektroenerģijas patēriņa apjomam OI komponente par 1 kWh samazinās. Tāpat OI komponente samazinās, ja pieaug elektroenerģijas vairumcena, taču šajā gadījumā lietotāja maksājums būtiski nemainās.³⁹

Pētījumā ir norādīts, ka kopumā nav iespējams pamatot atbalstu dabasgāzes izmantošanai ne ekonomiski, ne ekoloģiski,⁴⁰ kā arī analizēti vairāki situācijas risinājumu varianti.⁴¹

Nemot vērā, ka tiesībsarga rīcībā nav profesionāli eksperti eksakto zinātņu jomās, tiesībsargs neizdara secinājumus par to, vai apstrīdētā norma ir vērtējama kā saudzējošākais līdzeklis un līdz ar to nevar izdarīt secinājumus par to, vai **apstrīdētā norma ir nepieciešama leģitīmā mērķa sasniegšanai.**

[4.3.3] Vērtējot apstrīdēto normu atbilstoši samērīguma principa iepriekš nosauktajam trešajam kritērijam - proporcionalitātei, ir norādāms, ka apstrīdētā norma neliedz šobrīd Pieteicējai baudīt tiesības uz īpašumu, bet paredz šo tiesību un sabiedrības interešu līdzsvarošānu. Apstrīdētā norma nodrošina līdzsvaru starp Pieteicējas un sabiedrības interesēm. Sabiedrības intereses ir noteiktas, definējot apstrīdētās normas leģitīmo mērķi.

Pētījumā norādīts, ka šobrīd esošā atbalsta metodika dabasgāzes stacijām ir pretrunā ar valsts un elektroenerģijas lietotāja interesēm⁴², (..) atbalsta sistēma ir smags slogs elektroenerģijas patērētājiem, jo lielā OI komponente tarifā ietekmē gan rūpniecības uzņēmumu konkurētspēju, gan arī vienkāršā enerģijas lietotāja pirktspēju.⁴³

Tiesībsargs 2014.gada 6.novembra Atzinumā Nr.6-6/111 pārbaudes lietā Nr.2012-198-27L „Par tiesību pārdot elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros ierobežojuma tiesiskumu” ir norādījis, ka atbalsta (OI) apturēšana ilgākā laika posmā ietekmēs elektroenerģijas lietotāju intereses, apturot elektroenerģijas gala tarifa strauju kāpumu. Tātad sabiedrības gūtais labums ir lielāks nekā varbūtējais iesniedzēju (sk. konkrētajā lietā – Pieteicēju) tiesību ierobežojums.

Turklāt ir jānorāda, ka, nenosakot prognozējamu elektroenerģijas gala tarifu galalietotājiem, tiktu pārkāpts sociāli atbildīgas valsts princips.

Tiesībsargs secina, ka sabiedrības labums ir lielāks nekā Pieteicējas nākotnē iespējamais īpašuma tiesību ierobežojums.

[5] Satversmes tiesa ir norādījusi, ka *tiesiskās paļāvības aizsardzība nevar būt absolūta un sabiedrībai nozīmīgu interešu aizskāruma novēršanai būtu dodama prioritāte salīdzinājumā ar tiesiskās paļāvības aizsardzību. Konstatējot būtiskus*

³⁸ Satversmes tiesas 2005.gada 13.maija sprieduma lietā Nr.2004-18-0106 19.punkts.

³⁹ EMZino_130813_ETRisinājums; Informatīvais ziņojums „Komplekss risinājums elektroenerģijas tirgus problemātikai”, 3.lpp.

⁴⁰ SIA „Ekodoma” 2013. gada pētījums „Elektroenerģijas, kas ražota no atjaunojamiem energoresursiem un koģenerācijā, atbalsta izvērtējums un priekšlikumi atbalsta uzlabošanai”, Otrais nodevums, 87.lpp.

⁴¹ Turpat, 107.lpp.

⁴² SIA „Ekodoma” 2013. gada pētījums „Elektroenerģijas, kas ražota no atjaunojamiem energoresursiem un koģenerācijā, atbalsta izvērtējums un priekšlikumi atbalsta uzlabošanai”, Otrais nodevums, 107.lpp.

⁴³ Turpat, 107.lpp.

sabiedrības interešu aizskārumus, valsts institūcijām ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums rīkoties⁴⁴. Līdz ar to jāsamēro divu pretēju interešu – atsevišķu personu tiesiskās paļāvības aizsardzība, no vienas puses, un nepieciešamība konkrēto regulējumu grozīt sabiedrības interesēs, no otras puses – nozīmīgums, lai secinātu, vai ir ievērots saprātīgs līdzsvars.⁴⁵

No vienas puses, sabiedrībai nozīmīgu interešu aizskāruma novēršanai būtu dodama prioritāte salīdzinājumā ar tiesiskās paļāvības principu. No otras puses, izvērtējot apstrīdētās normas atbilstību samērīguma principam, jāņem vērā arī tas, vai vienlaikus ar grozījumiem normatīvajos aktos personai tiek paredzēta iespēja īstenot tiesības, ko valsts tai reiz piešķirusi. Tāpat būtiski ir tas, vai paredzēta saudzējoša pāreja uz jauno tiesisko regulējumu, kas cita starpā var izpausties kā saprātīga pārejas termiņa noteikšana vai kompensācijas paredzēšana.⁴⁶ Tomēr minētais neizslēdz, ka šādu saudzējošu pāreju iespējams noteikt arī ar citiem mehānismiem. Turklāt atsevišķos gadījumos saudzējošas pārejas esamība var nebūt vienīgais kritērijs, kas izšķir to, vai saprātīgs līdzsvars ir ievērots.⁴⁷

Ir konstatējams, ka, ņemot vērā Pieteicējas koģenerācijas stacijas darbības specifiku, kompensācijas mehānisms ir paredzēts ar 2010.gada 11.jūnija Regulatora Padomes lēmuma Nr.1/10 „Koģenerācijas tarifu aprēķināšanas metodika” piemērošanu. Tā kā tika iepriekš norādīts, ka siltumenerģijas tarifi, kurus apstiprinot ir ņemta vērā apstrīdētā norma, ir stājušies spēkā četrus mēnešus pēc apstrīdētās normas spēkā stāšanās, ir jāvērtē pārejas perioda neesamības satversmība.

Satversmes tiesa arī norādījusi, ka *atsevišķos gadījumos, samērojot tiesiskās paļāvības ierobežojuma apjomu un tiesiskā regulējuma maiņas nepieciešamību un steidzamību, atkāpšanās no personai garantētajām tiesībām pieļaujama arī bez pārejas perioda.*⁴⁸

Vērtējot, vai ir pieļaujama Pieteicējas tiesību ierobežošana bez pārejas perioda, ir jāvērtē apstrīdētās normas pieņemšanas steidzamība. Vērtējot steidzamību, ir būtiski secināt, cik liela un pamatota ir varbūtība straujam dabasgāzes tirdzniecības cenas palielinājumam. Ministru kabinets Atbildes rakstā skaidro dabasgāzes tirdzniecības cenas veidošanos atkarībā no dabasgāzes iepirkuma cenas dinamikas.⁴⁹ Turpat norādīts, ka dabasgāzes piegādes līgumi nav publiski pieejami, tādējādi tiesībsargs nevar pārlicināties, vai noslēgtie piegādes līgumi ir ilgtermiņa un kādi ir līguma nosacījumi.

Līdz ar to, ja dabasgāzes tirdzniecības cenas noteiktā laika posmā nevar palielināties virs konkrētām robežām, steidzamība nav attaisnojama un pārejas perioda neesamība ir vērtējama kā Satversmei neatbilstoša. Taču, ja dabasgāzes tirdzniecības cena var neprognozējami strauji pieaugt, tad steidzamības nosacījums ir pamatots un pārejas perioda nenoteikšana ir attaisnojama.

⁴⁴ Satversmes tiesas 2004. gada 9. marta sprieduma lietā Nr. 2003-16-05 secinājumu daļas 2. punktu un 2009. gada 6. jūlija sprieduma lietā Nr. 2008-38-03 13. punkts.

⁴⁵ Satversmes tiesas 2009. gada 26. novembra sprieduma lietā Nr. 2009-08-01 25. punkts un Satversmes tiesas 2012.gada 6.decembra sprieduma lietā Nr.2012-01-01 15.punkts.

⁴⁶ Satversmes tiesas 2009. gada 6. jūlija sprieduma lietā Nr. 2008-38-03 13. punkts, 2009. gada 26. novembra sprieduma lietā Nr. 2009-08-01 25. punkts un 2010. gada 27. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-12-03 18. punkts.

⁴⁷ Satversmes tiesas 2009.gada 26.novembra sprieduma lietā Nr.2009-08-01 25.punkts.

⁴⁸ Satversmes tiesas 2009.gada 26.novembra sprieduma lietā Nr.2009-08-01 25.punkts; atsauce uz Vācijas Federālās konstitucionālās tiesas 1977. gada 8. februāra spriedumu lietā Nr. 1BvR 79, 278, 282/70, publicēts BVerfGE 43, 242, 286.–289. lpp. un 1980. gada 18. novembra lēmumu lietā Nr. 1BvR 228, 311/73, publicēts BVerfGE 55, 185, 203.–204.lpp.

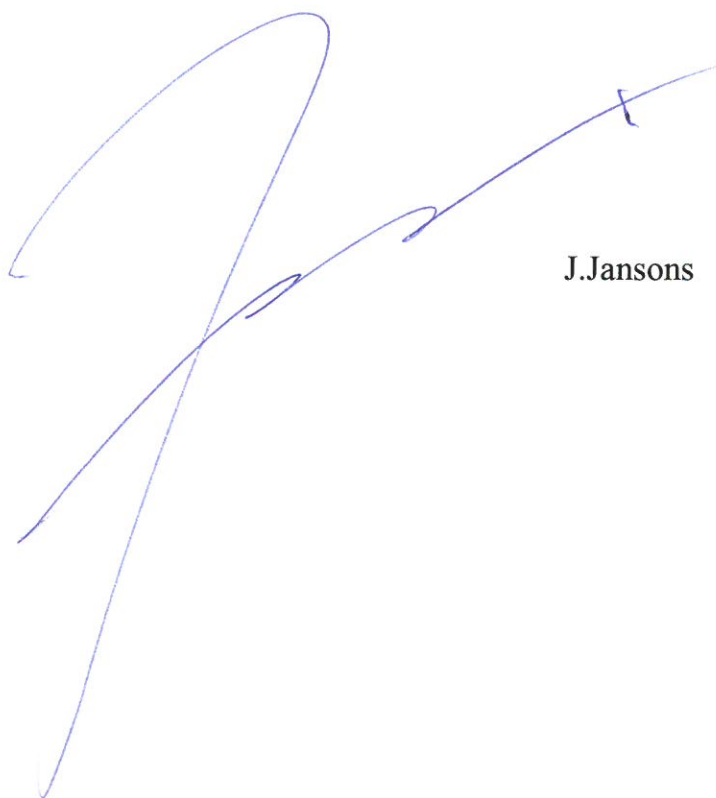
⁴⁹ sk. Atbildes raksta 12.punktu.

[7] Ievērojot visu iepriekš norādīto, tiesībsargs norāda, ka **Ministru kabineta 2009.gada 10.marta noteikumu Nr.221 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā” 54.¹ punkts atbilstu Latvijas Republikas Satversmes 1. un 105.pantam un Elektroenerģijas tirgus likuma 28.panta otrajai daļai, ja apstrīdētā norma tiktu atzīta par saudzējošāko līdzekli un apstrīdētās normas pieņemšanas steidzamība būtu pamatota.**

Papildus informēju, ka Tiesībsarga birojā nav izskatīta neviena pārbaudes lieta saistībā ar apstrīdēto normu.

Pielikumā: Tiesībsarga 2014.gada 6.novembra Atzinuma Nr.6-6/111 pārbaudes lietā Nr.2012-198-27L „Par tiesību pārdot elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros ierobežojuma tiesiskumu” kopija uz 11 lp.

Ar cieņu,
tiesībsargs

J.Jansons

Peimane 67201406
Inga.Peimane@tiesibsargs.lv

